



معرفی های گزارشی

«تعاون الدین و العلم» بوده، اینک با ویرایش جدید به چاپ رسیده است. بحث اصلی کتاب بررسی ماهیت دین و مرزهای دانش است که علاوه بر آن به فرضیه و قوانین علمی، تفسیر نمادهای مطلق و درآمیختگی فرضیه و واقعیت پرداخته می شود. نویسنده طی مباحث کتاب چنین نتیجه می گیرد که پیمودن راه علم و قدم نهادن در عرصه فلسفه می تواند کمک شایانی به دین مداری کند، نیز عنایت به دین مداری می تواند در خدمت علم و فلسفه قرار بگیرد.

◀ پلورالیسم؛ زمینه های عقیدتی و اجتماعی حمید پارسانیا، چاپ اول، نشر و پژوهش معناگرا، تهران، ۳۶ ص.

در این اثر موضوع پلورالیسم به ویژه زمینه های عقیدتی و اجتماعی آن و نیز مسئله کثرت گرایی دینی بررسی شده است. از مباحثی که در کتاب مطرح شده می توان به این نمونه ها اشاره کرد: دین و ابعاد کلامی، فلسفی، عرفانی و فقهی آن؛ نسبت کفر منطقی و کفر فقهی؛ برخوردهای دینی با زمینه های اعتقادی و اجتماعی پلورالیسم؛ مبانی فلسفی تساهل سرکوبگر؛ نسبت فهم و دیدگاه های نوکانتی؛ تکثیر طولی و

و می توان آن را علم دینی نامید. ملاحظاتی که در خصوص این دیدگاه عرضه شده، عبارت است از: ۱. وی با ذکر شواهد تجربی در پی اثبات آن است که ارزش ها و باورهای دینی و فلسفی در فعالیت علمی دخالت داشته اند. صرف نظر از اینکه این شواهد تا چه پایه معتبرند روش آقای زیباکلام مبتنی بر بهره گیری از استقرار است که دیدگاه علم شناسی وی با آن سازگاری ندارد. ۲.

بر فرض که مدعای آقای زیباکلام اثبات شود، در این مدعا تنها نشان داده شده که چنین دخالت هایی وجود داشته است، اما بر چه اساسی تجویز می شود که می توان یا حتی بایست از این امکان استفاده کرد. ۳. حتی اگر جواز بهره مندی از باورها و ارزش های فلسفی و دینی در فعالیت علمی صادر شود، کار زیباکلام در حد بیان علمی دینی متوقف خواهد شد، چرا که هیچ راهکار و روشی برای بهره مندی از این ارزش و بینش ها مطرح نمی کند و ...

◀ همگرایی دین و دانش؛ بررسی ماهیت دین و مرزهای دانش

محمدتقی جعفری قسریزی، چاپ اول، مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، تهران، ۳۴۴ ص.

کتاب حاضر که در اصل ترجمه کتاب

◀ فلسفه و کلام

◀ علم دینی، دیدگاه و ملاحظات؛ گزارشی، تبیین و سنجش دیدگاه های برخی از متفکران ایرانی در باب چیستی، امکان و ضرورت علم دینی

تدوین: سید حمیدرضا حسینی، مهدی علی پور و سید محمدتقی موحد ابطاحی، چاپ اول، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، قم، وزیری (شومیز).

این مجموعه به عرضه و بررسی دیدگاه های موافق و مخالف امکان تحقق علم دینی اختصاص یافته است. بر این اساس برخی از دیدگاه ها علم دینی را نه ممکن می داند و نه ضروری، اما دیدگاه های دیگر را که از طیف متنوع و گسترده ای برخوردارند، امری ضروری، ممکن و تحقق یافته می دانند. در این میان شاید طبیعی ترین دیدگاه در باب علم دینی دیدگاهی است که در حوزه های دینی رایج و به روش اجتهادی موسوم است.

«سعید زیباکلام» با ذکر شواهدی در صدد اثبات این نکته است که ارزش ها و باورهای دینی و فلسفی در فعالیت علمی دخالت دارند و به همین دلیل می توان از ارزش ها و باورهای دینی در نقد و ساختن علم جدید استفاده کرد. به زعم وی علمی که بدین طریق به دست خواهد آمد با دین تناسب دارد

عرضی در شناخت های محدود. نگارنده در آغاز می گوید: تکثرگرایی (پلورالیسم) ابعاد و صور مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، فلسفی و دینی دارد. کثرت انگاری دینی طرحی است که برخی از دانشمندان و متکلمین غربی با تأثیرپذیری از دیدگاه فلسفی در پاسخ به بعضی مسائل عقیدتی و حل برخی از مشکلات اجتماعی ارائه می دهند.

منشأ اجتماعی پلورالیسم چگونگی زیست مسیحیان با پیروان سایر ادیان و مهم تر از آن رفتار با دیگر انسان هاست و این مشکل هنگامی به صورت یک مسئله اجتماعی درآمد که نظام بورژوازی پس از پشت کردن به عقل نظری و عملی و پس از ادبار از سنت های دینی با اتکا به عقلانیت ابزاری یعنی تکنولوژی و بوروکراسی در مسیر اقتدار دنیوی ناگزیر از جهانی شدن و توسعه شد.

عدم سازگاری اسلام و ایده جامعه مدنی منصوره وطنی، چاپ اول، بوستان کتاب قم، ۲۳۲ ص.

نگارنده با اشاره به اهداف و تلاش های حامیان جامعه مدنی، نیز طرح دیدگاه ها و تعاریف آن به نمودهای تحقق جامعه مدنی و بررسی و نقد معیارهای لیبرالیسم پرداخته، سعی دارد مفهوم سکولاریزم و جامعه مدنی و تعارض آن با اسلام را مطرح سازد. همچنین این فرض را بیان می کند که ایده جامعه در کشورهای اسلام تحقق ناپذیر است. وی در پایان به این نتیجه می رسد: جامعه مدنی از جمله برنامه های اجرایی سازمان های بین المللی و سازمان های جاسوسی سیا و پنتاگون است که از عوامل خود در خارج و داخل کشورهای جهان سوم برای محو فرهنگ قومی و اصیل کشورها و تسلط فرهنگی غرب بهره می گیرند.

مبانی مشروعیت در نظام سیاسی اسلام محمدحسن روزه، چاپ اول، کانون اندیشه جوان، تهران، ۱۶۶ ص.

این کتاب در پنج فصل تدوین گردیده است. فصل اول به بررسی مفهومی و شناخت موضوع مشروعیت اختصاص دارد. فصل دوم پردازشی به تاریخچه مختصری از این مفهوم در تاریخ اسلام و متونی که به نحوی درگیر بحث مشروعیت بوده اند، است. مبانی اندیشه اسلامی و نظام داناتی آن در فصل سوم بررسی شده است. ویژگی های حکومت و حاکم مشروع در فصل چهارم بازگو شده و در ادامه مقایسه ای بین مشروعیت الهی و مکاتب دیگر به دست داده است.

نگارنده در بخش خاتمه کتاب اذعان می دارد بستری که نظریه های مشروعیت در آن ریشه کرده اند، از سه جزء تشکیل شده است: مبانی معرفت شناسی، مبانی هستی شناسی و مبانی انسان شناسی.

هستی شناسی و انسان شناسی دو جزء از معرفت و برخاسته از افق معرفتی هر فردند؛ به تعبیر دیگر معرفت هر کس یا گروهی با شناخت عالم و آدم تناسب تام دارد و بین این سه توازن برقرار است. به همین سبب شکاکان در معرفت به سفسطه و پوچ گرایی می رسند و حس گرایان در قفس ساده و تن گرفتار می شوند، خردگرایان در مفهومات ذهنی محبوس می شوند، اما معرفت شهودی - عقلی که نوع متعادل آن هم وحی الهی است، افق بی نهایتی از غیب و ملکوت به روی انسان می گشاید که در آن از عالم و آدمی خبر داده می شود که ماده و معنا، جسم و جان در کنار هم از آیات و نشانه های خداوند واحد و آفریننده است و حاصل آن هستی شناسی و انسان شناسی توحیدی است. از این دیدگاه عقل به مثابه وحی درونی و وحی به مثابه عقل بیرونی، منبع کشف و

تنظیم مقاصد الهی و مصالح بشری به شمار می روند. در دیدگاه توحیدی هیچ کس و هیچ چیز نسبت به کس یا چیزی حقی ندارد، مگر اینکه خداوند او را صاحب حق کرده باشد، هم او غایت تشریحی انسان را عبودیت قرار داده و راه عبودیت را در ایمان و عمل صالح دانسته و این دو را رهن پذیرش ولایت الهی قرار داده است.

عرفان شیعی به روایت سیدحیدر آملی به اهتمام: محمد کریمی زنجانی اصل، چاپ اول، اطلاعات، تهران، ۲۰۰ ص.

در این مجموعه پنج مقاله در خصوص عرفان تشیع و دیدگاه های سیدحیدر بن علی آملی درباره آن با این مختصات فراهم آمده است: جامع الاسرار سیدحیدر آملی، جامع تصوف و تشیع از شهرام بازوکی؛ نظریه شیخ سیدحیدر آملی در منزلت تصوف و صوفی از حسین ابوالحسن تنهایی؛ درآمدی بر اسرار اشرفیه و فروع سه گانه آن از محمد خواجوی؛ سید حیدر آملی: متاله شیعی عالم تصوف، از هانری کرین، ترجمه عبدالمحمد روح بخشان؛ انواع معرفت و سنجه های تقسیم بندی علوم در جامع الاسرار آملی از محمد کریمی زنجانی اصل.

عوامل خیال ویلیام جیتیک، مترجم: نجیب الله شفق، چاپ اول، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، قم، ۳۹۲ ص.

نویسنده در کتاب حاضر که «عوامل خیال: ابن عربی و مسئله کثرت ادیان» عنوان یافته، نخست مبانی نظری هستی شناسی، جهان شناسی و انسان شناسی ابن عربی را تبیین می کند، ضمن آنکه مباحث مسرفت شناسی عرفانی، دین شناسی و مسادشناسی نیز طی آن مطرح می گردد. بخش نخست که «کمال انسان» نام دارد، متضمن این موضوعات است: وحدت

وجود؛ عالم صغیر، عالم کبیر و انسان کامل؛ اخلاق و بی پروایی به شریعت؛ خودشناسی و فطرت انسان. نویسنده در بخش دوم به نقش اساسی خیال در عالم، روان انسان و زبان می پردازد و طی آن این موضوعات را مطرح می سازد: وحی و تخیل شاعرانه، دیدار با مردان مثالی و مرگ و آخرت. بخش سوم شامل بعضی از آموزه های ابن عربی درباره حقیقت ایمان و تکثر دینی است. نویسنده در فصل پایانی کتاب کوشیده عناصر اصلی نظریه ابن عربی را درباره دین فراهم آورد. کتاب حاضر با مقدمه مترجم و نویسنده به چاپ رسیده است. مترجم برای مثال در آغاز می گوید: به عقیده ابن عربی انسان صورت خداست، ظرفی که همه اسماء و صفات الهی در آن تجلی یافته است، از این رو انسان مجملی از کلی جهان است. این سخن به این معناست که او این استعداد را دارد که هر گونه قید و حدی را بپذیرد و شکل هر یک از اشیای جهان را به خود بگیرد یا اینکه هیچ یک از آنها را به خود نگیرد و به سوی مطلق سیر کند... با نگاه کلی به هستی شناسی، انسان شناسی و معرفت شناسی ابن عربی این نتیجه به دست می آید که اولاً بنا بر نظریه وحدت وجود هیچ انسانی نیست مگر اینکه به وجود خدا اعتقاد دارد، زیرا کسی که به وجود - حتی وجود محدود - باور دارد، به خدا باور دارد، دوم اینکه هر گونه باوری درباره خدا درست است، زیرا هر اعتقادی در حد خودش مطابق با واقع است.

◀ فقه و حقوق

◊ بررسی فقهی پدیده غنا، ماهیت و حکم آن عبدالهادی فضلی و محمد هادی معرفت، ترجمه مجتبی الهی خراسانی، چاپ اول، بوستان کتاب قم، ۱۵۲ ص.

در این مجموعه دیدگاه فقهی دو تن از عالمان شیعه آیه الله محمد هادی معرفت و علامه عبدالهادی فضلی در خصوص موسیقی و غنا به طبع رسیده است. علامه فضلی در بخش نخست، ابتدا مسئله غنا در اندیشه و آثار فقها را بررسی می کند، سپس درباره حقیقت غنا، حکم غنا و مستثنای غنا از منظر فقهی بحث می نماید. بخش دوم (کاوشی درباره غنا) نوشته آیه الله معرفت است، با این موضوعات: تعریف غنا، بررسی احادیث مربوط به غنا، بررسی نظر شیخ مرتضی انصاری درباره غنا که به عدم حرمت ذاتی غنا اعتقاد دارد. آیه الله معرفت این نظر را بر اساس روایات و اقوال فقها نقد و بررسی می کند.

◊ اندیشه سیاسی علامه محمد تقی جعفری

مرتضی یوسفی راد، چاپ اول، موسسه بوستان کتاب قم، ۲۳۶ ص.

نویسنده مبانی اندیشه سیاسی و نیز نظریه های سیاسی علامه محمد تقی جعفری را - از علمای معاصر - در حوزه بایسته ها و شایسته های سیاسی در این فصل ها بررسی می کند: زندگی و زمانه، مبانی معرفتی و روش شناسی فلسفی و عرفانی علامه جعفری، نظام سیاسی از نظر علامه جعفری و سیاست معقول. در کتاب خاطر نشان می شود انگیزه اولیه علامه جعفری در طرح دیدگاه های سیاسی وجود بحران های هویتی و فلسفی و معرفت شناسانه ای است که ناشی از حاکمیت تفکرات اومانیستی و مادبگرایانه حاکم بر تفکر عمومی و سیاسی جهان غرب بعد از رنسانس است. علامه جعفری در پاسخ به دغدغه هایی که به انسان معاصر و مدرن روی آورده و درمان دردهای بی درمانی که دنیای غرب بدانها دچار شده و دنیای اسلام را نیز به نوعی متأثر کرده است، مثل بحران معنویت،

گرسنگی، بیکاری و... نجات بشر را از دو منظر معرفتی و مدیریتی می داند. وی معتقد است عقول بشری و وجدان سلیم و فطرت آدمیان که بر اثر شیء گونگی انسان و تعریف حیات در حد حیات طبیعی به خاموشی گراییده است، با اعمال سیاست های معقول و انسانی و الهی بایست شکوفا گردد تا زمینه های رشد استعداد های بالقوه انسان، توانایی درک معارف عالی و تمیز حق و باطل فراهم گردد. نزد وی دین اسلام به دلیل جامعیت خویش پاسخگویی سؤال های انسان در ارتباط های چهارگانه او (ارتباط با خود، خدا، هم نوع خود و طبیعت) است. منظر دیگری که علامه جعفری نجات انسان فعلی را در آن می بیند «مدیریت معقول» است. مدیریت معقول انسان را از آزادی به معنای رهایی نجات داده، به آزادی همراه با اختیار و بلکه آزادی مسئولانه و همراه با انتخاب آگاهانه می رساند تا هم توانایی درک شایسته ها را پیدا کرده، هم بدانها عمل کند. در اندیشه سیاسی علامه جعفری انسان و بنیان هر معرفت و عملی بر معقولیت است. این معقولیت در عناصر و مسائل و مبانی و بنیان اندیشه سیاسی وی مثل دین و سیاست و حیات، آزادی، اخلاق، وحدت، مدیریت و... بارز و آشکار است تا جملگی مستند به دلیل روشن و دارای تکیه گاه عقلانی باشند و هیچ سؤالی از سؤال های مربوط به هدف های نسبی و مطلق زندگی بی پاسخ نماند و فرد انسانی بتواند هویت حقیقی خویش را بیابد.

◊ مسائل مستحدثه پزشکی

تهیه و تحقیق دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، چاپ اول، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۴ ش (ج ۲).

یکی از حوزه های مرتبط با مسائل نوپیدا حوزه مسائل پزشکی است که مانند دیگر

جنبه‌های زندگی پیشرفته دستخوش دگرگونی‌های بسیار شده است. این تحولات و پیشرفت‌ها توانسته در بهبود و بالا بردن سطح بهداشت و درمان جوامع و افزایش میانگین سن افراد و کاهش مرگ و میر خدمات ارزنده‌ای عرضه کند، اما در بسیاری موارد معرفت‌های دینی ما را با مباحث جدیدی در حوزه‌های کلامی، فقهی، حقوقی، اخلاقی، تاریخی و... رو به رو کرده است و البته در این میان با توجه به نقش فقه در فرهنگ و تمدن اسلامی، مهم‌ترین و پر حجم‌ترین پرسش‌ها در این حوزه رخ می‌نماید. بی‌توجهی فقیهان به این پرسش‌ها ما را با یکی از دو مشکل رو به رو خواهد کرد:

- بیرون رفتن احکام فقهی از عرصه رفتار فردی و اجتماعی و پدید آمدن یک فضای سکولار-عرفی زده، عاری از رفتار دینی؛

- در انزوای قرار گرفتن دینداران و ایجاد سردرگمی و بی‌هویتی در آنان. و البته فقه اسلامی که مدعی امکان رفتار دین‌مدارانه در دنیای معاصر است، نمی‌باید با بی‌اعتنایی در برابر این گونه مسائل و رویکردها پیامدهای ویرانگر آن را بپذیرد.

از این رو بایسته است فقیهان و الامام‌را‌هاکارهای علمی و در عین حال مطابق با نیازهای روزآمد را ارائه کنند. این تلاش و نهضت علمی تا حدودی در مجامع علمی اهل سنت رونق یافته، اما در حوزه‌ها و محافل علمی تشیع آن گونه که بایسته است مورد توجه نبوده، این در حالی است که روند اکتشافات و دست‌آوردهای جدید علمی همواره چندگام جلوتر از تلاش‌های فقهی ما در عرصه مباحث نوپیدا بوده است.

آنچه همواره در مطالعات مسائلی مستحده در دوران ما بسیار نقش کلیدی و

مهم یافته، موضوع شناسی است، به گونه‌ای که شناخت و تحلیل دقیق و درست موضوع گاهی به مراتب از حکم‌یابی آن، دشوارتر و طولانی‌تر و پراهمیت‌تر است.

متأسفانه یکی از کاستی‌هایی که در زمینه مسائل نوظهور وجود دارد، کم‌توجهی به شناخت موضوعات آن است، به اندازه‌ای که گاهی بر اثر نبود شناخت کافی و دقیق و علمی از موضوع فتاوی غیر متناسب صادر می‌شود. البته برخی از موضوعات پزشکی، روشن و شفاف‌اند و مباحث پیرامون آنها بیشتر جنبه حکمی دارد. به هر روی فقیهان گرامی باید در تعاملی پیوسته با پزشکان و متخصصان و دست‌اندرکاران مسائل بهداشت و درمان به شناخت و دریافت همه‌جانبه موضوعات نوپیدا دست یازند.

مجموعه حاضر در پاسخ به فراخوان و حرکت پسندیده‌ای است که دانشگاه علوم پزشکی مشهد با عنوان «همایش دیدگاه‌های اسلام در پزشکی» برگزار کرد. گروه فقه دفتر تبلیغات اسلامی خراسان رضوی بخشی از توان خود را در این مسیر وقف کرده، دفتر دوم را با عناوین زیر عرضه داشته است:

- شبیه‌سازی از منظر فقه و حقوق اسلامی؛

- مقایسه تطبیقی مرگ و زندگی در متون دینی-پزشکی؛

- نگاهی به یائسگی و آرای فقهی آن؛

- استناد به حدیث نبوی در مباحث پزشکی و درمانی.

در موضوع نخست این مطالب بررسی شده است: تاریخچه و آثار شبیه‌سازی (کلونینگ)، تکامل و آثار سودمند و غیر سودمند شبیه‌سازی، برخورد مجامع جهانی با شبیه‌سازی انسان، گونه‌های شبیه‌سازی و حکم شرعی آنها، حکم

فقهی و حقوقی شبیه‌سازی انسان و... در موضوع دوم به تعریف حیات در متون رایج، نشانه‌های حیات (تکوینی و زمانی و فیزیکی)، تعریف مرگ در حوزه دینی، تفاوت مرگ و خواب، انواع مرگ، نشانه‌ها، تعریف مرگ در حوزه پزشکی، نشانه‌های مرگ مغزی و... و در موضوع سوم به تعریف یائسگی، علت و تشخیص، سن یائسگی از نظر پزشکی، مشکلات حقوقی، بررسی فقهی، دیدگاه فقها، قریشی و غیر قریشی و... پرداخته شده است. در مبحث چهارم از حدیث نبوی در امور دنیوی، حجیت حدیث، دسته‌بندی احادیث نبوی، احادیث نبوی در طب و درمان، اثبات و به‌کار بستن داروها و درمان‌های سفارش شده در حدیث و... سخن رفته است.

◀ قرآن و حدیث

◊ پرسش‌های قرآنی جوانان (۷): روابط دختر و پسر (۱)

مجلد هفتم از مجموعه «پرسش‌های قرآنی جوانان» مشتمل بر پرسش و پاسخ‌هایی در خصوص روابط دختر و پسر است که با استناد به آیات و روایات و با بهره‌گیری از کتب فقهی و تفسیری فراهم آمده است. پاره‌ای از موضوعات کتاب عبارت‌اند از: دیدگاه قرآن درباره عدالت حقوقی و حقیقی بین دختر و پسر، علت نصف بودن دیه دختر نسبت به دیه پسر، مفهوم فمینیسم و پیامدهای منفی آن در روابط زن و مرد، دیدگاه قرآن درباره غریزه جنسی و لذت طلبی، تحلیل روان‌شناختی-قرآنی رابطه میان دختر و پسر، راهکارهای پیشنهادی اسلام برای کنترل عشق به جنس موافق و مخالف، آیین معاشرت و ارتباط جوان مسلمان با جنس موافق و مخالف، امتیاز و

آسیب های چت و ارتباطات اینترنتی، همجنس بازی و پیامدهای آن از منظر قرآن و حدیث و فقه و بهداشت و راهکارهای سالم سازی ارتباط دختر و پسر.

◊ پرسش های قرآنی جوانان (۹)؛ پیامبر مهر (۱) (قرآن و پیامبر)

جمعی از پژوهشگران، تهیه و تنظیم: محمد ملاکاظمی، چاپ اول، پژوهش های تفسیر و علوم قرآن، قم، ۲۷۲ ص.

در نهمین شماره از مجموعه «پرسش های قرآنی جوانان» رابطه میان پیامبر (ص) و قرآن با استناد به آیات و روایات در پنج محور بررسی گردیده است: قرآن از دیدگاه پیامبر (ص)، روش شناسی تفسیر پیامبر (ص)، تعداد روایات تفسیری پیامبر (ص)، سیمای پیامبر (ص) در قرآن و تفسیر برخی از مهم ترین آیات مربوط به پیامبر (ص).

◊ پرسش های قرآن جوانان (۱۰)؛ پیامبر مهر (۲) (پیامبر و تولید علم)

جمعی از پژوهشگران، تهیه و تنظیم محمد ملاکاظمی، چاپ اول، پژوهش های تفسیر و علوم قرآن، قم، ۳۱۲ ص.

کتاب حاضر شماره دهم از مجموعه «پرسش های قرآنی جوانان» و مجلد دوم از مجموعه «پیامبر مهر» است که در آن با استناد به آیات و روایات رابطه پیامبر (ص) و قرآن در شش محور بررسی گردیده است: پیامبر (ص)، شباهات و منبع شناسی پیامبر (ص). کتاب در قالب پرسش و پاسخ موضوعاتی از این دست را شامل می شود: اصول سازماندهی پیامبر (ص) در مدیریت از دیدگاه قرآن، رفتار پیامبر (ص) با خانواده، شخصیت پیامبر (ص) از نگاه دانشمندان غیرمسلمان، حقوق اهل بیت پیامبر (ص) در قرآن از نگاه منابع اهل سنت، شیوه برخورد مخالفان با پیامبر (ص) در طول تاریخ و صحت داشتن یا نداشتن الهسانه غرائق (آیات شیطانی) سلمان رشدی.

◊ روش تحقیق موضوعی در قرآن کریم حسین مردانی زنجانی و محمدعلی لسانی فشارکی، چاپ اول، قلم مهر، زنجان، ۲۵۰ ص.

این کتاب راهنما با هدف چگونگی و شناسایی تحقیق موضوعی در قرآن، روش های تحقیق قرآن و معرفی مراحل تحقیق نگاشته شده است. در بخش نخست، مراحل تحقیق موضوعی در قرآن تشریح گردیده است. این مراحل شامل مرحله مقدماتی، مرحله مفهوم یابی، مرحله گسترش یا فشرده کردن تحقیق موضوعی و مرحله تدوین و تألیف است. در مرحله مقدماتی این اطلاعات ذکر گردیده است: انتخاب عنوان تحقیق موضوعی و کلید واژه های آن، آماده سازی اوراق اولیه تحقیق موضوعی، نگارش صفحه عنوان و ثبت گزارش آغاز تحقیق، تدارک فهرست آیات اصلی و فهرست سیاق ها و ثبت آمار و ارقام مربوط به کاربرد کلید واژه ها. مرحله مفهوم یابی نیز مشتمل بر این موارد است: نگارش متن کامل آیه، تلاوت مکرر آیه، بررسی مفهوم آیه، یادداشت سؤالات، بررسی مفاهیم آیه در سیاق آن، یادداشت نظم ها و هماهنگی ها در آیات قرآن و چند نکته تکمیلی در حین تحقیق (به خاطر سپردن مفاهیم و سؤالات، از بر کردن آیات اصلی و نگهداری ترتیب و ترکیب دست نویس های تحقیق، بازنگری سراسری مفاهیم به دست آمده و مراجعه به متون تفسیری). در مرحله بعدی نیز راه های گسترش تحقیق موضوعی، همچنین راه های فشرده کردن آن بیان شده است. مرحله تدوین و تألیف نیز شامل تدارک طرح بخش ها و فصل ها، کدگذاری مفاهیم به دست آمده و نگارش متن است. در بخش دوم کتاب نمونه هایی از تحقیق موضوعی در قرآن معرفی شده است.

◊ مواجهه قرآن با فرهنگ مسیحیت

اعظم پویا، چاپ اول، هستی نما، تهران، ۲۷۲ ص.

فرهنگ مسیحیت یکی از فرهنگ های موجود در شبه جزیره عربستان به هنگام نزول قرآن است. مهم ترین آموزه های اعتقادی مسیحیت تثلیث، تصلیب، فداء و کلمه بودن مسیح است. نگارنده در کتاب حاضر ضمن بررسی مواجهه قرآن با فرهنگ مسیحیت در پی اثبات این موضوعات است: الف) برخلاف پندار غالب مستشرقان که وجود تشابهات میان معارف اسلام و مسیحیت را دلیل اخذ این مسیحیت می دانند، این تشابهات بیانگر وحدت سرچشمه این دو دین است؛ ب) مواجهه قرآن با فرهنگ های زمان خویش مواجهه بنیان کن نبود، بلکه مواجهه ای از نوع تعاطی فرهنگی بوده است؛ پ) در فقه احکام قرآنی به امضایی و تأسیسی تقسیم می شود، نگارنده می افزاید این تقسیم در معارف دیگر قرآن به باورهای اصلی مسیحیت یعنی تثلیث، تصلیب، فداء و کلمه بودن مسیح اشاره کرده است. بررسی موارد وفاق و افتراق قرآن و مسیحیت در این باب نشان می دهد غالباً اختلاف ظاهری است. آیات قرآن با ظرفیت فراخشان تفسیرهای تازه مسیحیان از باورهای مذکور را برمی تابد، برای مثال بررسی تثلیث که یکی از اختلاف های عمده اسلام و مسیحیت است و قرآن صریحاً معتقدان به آن را «کافر» می نامد، در نهایت ما را به این نتیجه می رساند که این اختلاف ظاهری است و خطاب قرآن متوجه فرقه خاصی از مسیحیان بوده است نه همه آنان. وی در پایان چنین نتیجه می گیرد که برخورد قرآن با فرهنگ مسیحیت برخوردی اصلاحی بوده است نه بنیان کن و نیز نشان می دهد

که احکام قرآن درباره مسیحیت آمیزه ای از احکام ثابت و متغیر است.

◇ وحی در قرآن

محمود عبداللهمی، چاپ اول، بوستان کتاب قم، ۲۵۰ ص

پژوهش حاضر در پنج فصل به بررسی موضوع «وحی» با محوریت قرآن اختصاص دارد. در فصل اول، ضمن بررسی لغوی واژه وحی و کاربرد آن در قرآن آیاتی فراهم آمده است که بیانگر خصوصیات وحی و نیز اصولی است که مرز وحی الهی را با پاره ای از مکاشفات و تجربه های شخصی مشخص می کند. در این ویژگی ها تأکید بر این است که وحی یک ارتباط درونی است، ولی مبدأ آن فقط عالم غیب و الوهیت است. در فصل دوم اقسام وحی، انواع وساطت فرشته و تمثیل فرشتگان بررسی شده و تحلیل حکمای اسلامی در این زمینه مطرح گردیده است. همچنین این مطلب تبیین شده که ارتباط غیبی به پیامبران اختصاص ندارد، بلکه اولیا و حجت های الهی نیز با فرشتگان و عالم غیب مرتبط اند. در ادامه تفاوت میان الهام و وحی بازگو گردیده است. در فصل سوم با بهره گیری از خصوصیات وحی از منظر قرآن به بررسی ادعای کسانی پرداخته شده که وحی را مساوی با تجربه و مکاشفه و قابل تعمیم به دیگران می دانند. در فصل چهارم دو هدف دنبال شده است: یکی روشن ساختن این مطلب که آنچه را پیامبر (ص) به منزله وحی عرضه کرده، فقط دریافت الهی و آموزه های ملکوتی است که از عالم الوهیت و لوح محفوظ تنزیل پیدا کرده است نه مجموعه ای از ارتباطات غیبی و تجربه های شخصی پیامبر (ص) که به تدریج در ارتباط با تحولات اجتماعی تکامل پیدا کرده باشد؛ هدف دیگر پاسخ به این پرسش است که آنچه را

پیامبر (ص) عرضه داشته آیا محتوا و قالب هر دو وحی است یا فقط محتوا جنبه الهی دارد و قالب (زبان) آن بشری است. طی این پرسش به تفاوت وحی قرآن و وحی قدسی پرداخته شده است. فصل پنجم سیر در آیاتی است که بیانگر موضع گیری و شبهه های مخالفان وحی است، شبهاتی مانند استعداد نداشتن بشر برای ارتباط با عالم ملکوت، لزوم وساطت فرشته بین خدا و بشر و... در تبیین این آیات غیر از پاسخگویی به شبهات، علل اصلی این انکار و مخالفت ها بررسی و بیان گردیده است که به زعم نگارنده سرچشمه اصلی آنها را باید در خوی مادگیری، لجاجت، تعصب، تقلید، تکبر و نیز خدانشناسی و ناپاوری جهان ابدیت جستجو کرد.

◇ راه رویش؛ شرحی بر اوصاف عباد الرحمن در سوره مبارکه فرقان

محمد تقی مصباح یزدی، چاپ اول، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۹۶ ص این نوشتار چکیده ای از درس های اخلاق آیه الله مصباح یزدی در بیان صفات «عباد الرحمن» ذیل آیات سوره فرقان است که در آن مباحثی از این قبیل مطرح شده است: روش قرآن کریم در ترغیب مردم به کسب صفات شایسته، ملاک ارزشمندی تواضع، آثار بندگی خدا، کیفیت برخورد بندگان خاص خدا با آیات الهی، راه خروج از سطحی نگری و حس گرایی، صفاتی که در عباد الرحمن نیست (دوری از شرک، قتل نفس و انحرافات جنسی)، راه های نجات از عذاب ابدی، مراتب و لوازم توبه، راهکارهای حضور قلب در مناجات با خدا (اصلاح عیوب، ایجاد آمادگی در خود قبل از عبادت، مخالفت با خواسته های دل و تقویت فکر)، اهتمام به مقام های معنوی و ضرورت رعایت اعتدال در محبت خانوادگی.

◇ حقوق مؤمنان از دیدگاه خاتم پیامبران (ص) ابراهیم شفیعی سروستانی، ویراستار: محمد صادق دهقان، چاپ اول، موعود عصر (عج)، ۱۰۶ ص.

در کتاب با توجه به احادیث پیامبر اسلام (ص) حقوق و اخلاق مؤمنان معرفی شده است. این اخلاق و رفتار که عمدتاً مبتنی بر تعالیم مذهبی بوده، بدین قرارند:

چشم پوشی و گذشت، دستگیری و همسرداری، رازداری و خطاپوشی، درگذشتن از لغزش، پوشش پذیری، رد کردن سخنان بدگویان، اندرزگویی و خیرخواهی، پایداری بر دوستی، وفای به عهد و پیمان، عیادت و دلجویی، حضور در مراسم خاکسپاری، پذیرش دعوت، قبول هدایا، احسان در برابر احسان، قدرشناسی و سپاسگزاری، مددکاری و یاری رسانی، مراقبت و سرپرستی، چاره سازی و مشکل گشایی، دعا برای سلامتی شخص به هنگام عطسه، راهبری به مقصود، پاسخگویی به سلام، خوش صحبتی و حسن خلق، ارج نهادن و ارزش گذاری، پذیرش سوگند، گسترش دامنه دوستی و ترک دشمنی و کینه توزی، خیرخواهی و فریادرسی، همراهی در لحظات بحرانی و ترک خودبینی و خودخواهی.

◇ طبقات راویان احادیث مهدویت از طریق اهل سنت

عبدانکریم عبداللهمی، ویراستار: مسعود ضیایی، چاپ اول، بنیاد پژوهش های اسلامی، ۶۴۴ ص.

محتوای پژوهشی این کتاب طبقه بندی جامعی است از راویان احادیث مهدویت از طریق اهل سنت و دستمایه ای برای بازشناسی صحابه و قبل تر از آنان که به نقل اخبار مهدویت پرداخته اند؛ همچنین بررسی میزان ارزش و اعتبار هر یک از آنها

که به نقل حدیث پرداخته اند، از دیگر مطالب این کتاب است. این کتاب در دو بخش تنظیم گردیده است: بخش اول که شامل طبقات راویان است که بخش اصلی کتاب را تشکیل می‌دهد و در آن طبقات راویان و شرح حال آنان را بازگو کرده است؛ و در بخش دوم متن روایات هر یک از صحابه به ترتیب موضوعی و با ذکر تمام سند آورده شده است.

◀ تاریخ و شرح حال

◊ دارالعلم‌های شیمی و نوزایی فرهنگی در جهان اسلام

محمد کریمی زنجانی اصل، چاپ اول، اطلاعات، تهران، ۱۶۰ ص.

این پژوهش برای بررسی نقش و جایگاه دارالعلم‌ها - مؤسسات فرهنگی شیعه - در جریان نوزایی فرهنگی در جهان اسلام در سده‌های چهارم و پنجم ق نگاهشده شده است. بر این اساس نگارنده ابتدا تصویری از ساختار و نحوه عملکرد دارالعلم‌ها به منزله سازمان‌های فرهنگی به دست می‌دهد. در ادامه نیز از تاریخچه و سازوکار شماری از این مراکز بر اساس تاریخ تأسیس، اهمیت و پراکندگی جغرافیایی شان سخن می‌راند. گفتنی است دارالعلم‌ها به مثابه موسساتی فرهنگی در واقع نهاد‌های واسطی میان خزانه الحکمه‌ها و مدارس محسوب می‌شده‌اند که مهم‌ترین ویژگی آنها عبارت است از: وقفی بودن، استقرار در مکانی خاص و در ساختمانی مستقل، عمومی بودن کتابخانه آنها، برگزاری جلسات بحث و درس و مناظره در محل آنها، برخورداری از فضایی برای اسکان دادن دانشجویان و اشتغال به کار استنساخ و پژوهش در آنها. این مراکز که در کتاب از آنها یاد شده، عبارت است از: دارالعلم

ابن سوار، شریف رضی، شاپور، فاطمیان، غرس النعمه و بنی عمار. در ادامه بایست گفت: فعالیت این مراکز صرفاً متوجه علوم و آموزه‌های فرقه‌ای نبوده، بلکه امکان رشد سایر علوم به ویژه علوم فلسفی نیز در آنها وجود داشته است. همین کارکردهای فرهنگی، علمی، سیاسی و مذهبی در این مراکز دشمنی سلجوقیان سنی در عراق، اتابکان سوریه و ایوبیان مصر را برانگیخت و به نابودی دارالعلم‌ها منجر گشت.

◊ سیره سیاسی معصومان (ع) در عصر حاکمیت محمد ملک‌زاده، چاپ اول، کانون اندیشه جوان، تهران، ۲۲۶ ص.

نگارنده در کتاب حاضر نخست به تحلیل عملکرد و رفتارشناسی حاکمان معصوم (ع) در عرصه سیاسی و حکومت و سپس به بررسی روش و سیره‌های سیاسی ایشان در تعامل با سه گروه مردم، کارگزاران حکومت و گروه‌های سیاسی مخالف پرداخته است. وی خاطر نشان می‌سازد دیدگاه معصوم (ع) به سیاست نگاهی توحیدی و الهی است، نگاهی که بر ارزش‌های الهی و معنوی تکیه دارد. در این رویکرد کسب قدرت و تشکیل حکومت به خودی خود نه مطلوب است و نه با هر وسیله و ابزاری مشروعه می‌شود. مطلوب بودن آن را باید در نقش ابزاری آن جستجو کرد، ابزاری که به کمک آن بتوان انسان را در راه رسیدن به کمال دنیایی و آخرتی اش یاری رساند. حال اگر این ابزار تحت شرایطی نتواند چنین هدف والایی را تحقق بخشد، مطلوب نخواهد بود و در حقیقت انگیزه‌ای برای دستیابی به آن نیز وجود نخواهد داشت. اگر پیشوایان معصوم همچون سیاستمداران ناهل و باطل آن عصر فقط دستیابی به قدرت و تشکیل حکومت را مطلوب خویش می‌پنداشتند از امکان تحقق آن هدف

بی بهره نبودند... با وجودی که آنان خود را منتخبان الهی و شایسته‌ترین افراد در تصدی مسئولیت حکومت و زمامداری امت می‌دیدند و بارها با ادله و استدلال این واقعبیت را به مردم گوشزد می‌کردند، اما هرگز آنان را در پذیرش این حقیقت مجبور نمی‌ساختند... برای آنان اهلیت و صلاحیت در واگذاری مسئولیت‌های حکومتی به افراد بسیار دارای اهمیت بود. از آنجا که دیدگاه آنان به مسئله سیاست و حکومت بر پایه حفظ ارزش‌ها و پیروی از سیاستی الهی بود، در حقیقت کارگزاران نیز موظف می‌شدند با همین حرکت کرده و به نحوی رفتار خود را با مردم و افراد تحت حکومت خویش تنظیم کنند، در غیر این صورت مؤاخذه و بازخواست می‌شدند... در بررسی سیره سیاسی معصومان با مخالفان معارضی با دو نوع رفتار متفاوت مواجه می‌شویم: با کسانی که از سرآگاهی و بهره‌گیری از انگیزه‌های جاه طلبانه و دنیاخواهانه جمعی را به ضلالت می‌کشاندند، برخوردی قاطع و شدید پس از ارشاد و نصیحت آنان داشتند؛ در برابر افرادی که تحت تأثیر رؤسا و بزرگان خویش و ناآگاهی و جهالت به گمراهی می‌التانند، می‌کوشیدند از راه موعظه و روشنگری آنان را از عمق توطئه مطلع سازند تا از این ناآگاهی و جهالت بیرون آیند و خود را از گرداب فلاکت و بدبختی نجات دهند.

◊ علی (ع)، عدالت، کانون

فریبارکنی، چاپ اول، عابد، تهران، ۲۱۴ ص. این کتاب به بررسی انطباق قانون اساسی با فرمان امیرالمؤمنین به مالک اشتر نحمی - به منزله اولین قانون اساسی حکومت اسلامی - اختصاص یافته و جهت افاده بیشتر درباره زندگانی حضرت علی (ع) و حکومت و سیاست از منظر ایشان و اوصاف اخلاقی مالک مطالبی ارائه شده

است. مباحث کتاب عبارت است از: اصالت فرمان امام علی (ع) به مالک اشتر نخعی و سابقه آن، فلسفه سیاسی در اسلام، اساسی‌ترین وظایف و اهداف حکومت اسلامی، صفات و مشخصات رهبر در فرمان امام علی و قانون اساسی، نیز بررسی وظایف قوه مجریه، مقننه، قضاییه در فرمان امام علی (ع) و قانون اساسی، همچنین بررسی اقتصاد و امور مالی، سیاست خارجی، حقوق ملت و نیروهای مسلح در هریک از آنها. در خاتمه کتاب نیز نیایش امیرالمؤمنین در پایان فرمان درج گردیده است. نگارنده برای نمونه در مبحث «حقوق ملت» با مقایسه این موضوع در فرمان امام علی (ع) با قانون اساسی تصریح می‌کند: آزادی و مساوات دورکن اساسی و حقوق فردی در دستورالعمل معروف علی بن ابی طالب (ع) به مالک اشتر، فرماندار مصر و بر اجرا و اعمال آن در حق امت مسلمان مصر، اصرار و پافشاری شده است و در قانون اساسی در موارد بسیاری (بیش از ۷۰ مورد) نسبت به حفظ و رعایت حقوق و آزادی‌های ملت تأکید گردیده و مبنا و حدود آن مشخص شده است، از جمله اصل نهم تأکید دارد که هیچ مقامی حق ندارد به نام استقلال و تمامیت ارضی کشور آزادی‌های مشروع را هرچند با وضع قوانین و مقررات سلب کند.

◊ سید حسن مدرس

عباس رمضانی، چاپ اول، ترفند، تهران، ۱۷۶ ص.

سیدحسن مدرس، در سال ۱۲۸۷ در روستای سرابه از توابع شهرستان اردستان (یکی از شهرهای استان اصفهان) متولد شد. دوران کودکی سیدحسن تا سن شش سالگی در روستای

سرابه گذشت و در نوزده سالگی به سفارش پدرش ازدواج کرد و در بیست و هفت سالگی به منظور زیارت مرقد مطهر حضرت علی (ع) و ادامه تحصیل به نجف مشرف شد. زندگی شهید مدرس از تولد تا زمان شهادت مقارن با دو حکومت قاجار و پهلوی بود. سردمداران هر دو حکومت تحمل اندیشه‌ها، ایدئولوژی‌ها و آرمان‌های سیدحسن مدرس را نداشتند. مدرس در دوره‌های مختلفی از مجلس شورای ملی حضور داشت و فشارهای زیادی در این مدت بر ایشان وارد شد تا اینکه رضاخان در دوره ششم مجلس شورای ملی بسیار بر مدرس و یارانش سخت گرفت و عده‌ای را برای ترور ایشان مأمور کرد، اما گلوله به دست و بازوی مدرس اصابت کرد و رضاخان به هدف خویش نرسید. رضاخان برای جلوگیری از حضور مدرس در مجلس هفتم ایشان را دستگیر و بعد از مدتی به خواف و سپس به کاشمر تبعید کرد. سرانجام عده‌ای به دستور رضاخان مأمور به قتل رساندن سیدحسن مدرس شدند. آنان ابتدا به مدرس سم خوراندند، اما به دلیل مطمئن نبودن به اثر سم با پیچیدن عمامه به دور گردن سید وی را خفه کردند. شهربانی کاشمر بعدها خبری را منتشر کرد که در آن مرگ مدرس مرگ طبیعی اعلام شده بود. نگارنده کتاب حاضر به زندگی نامه سیدحسن مدرس پرداخته و در شش فصل جنبه‌های مختلف زندگی ایشان را بررسی کرده است که عنوان پاره‌ای از آنها عبارت‌اند از: ویژگی‌های شخصیتی شهید مدرس، شهید مدرس در مجلس شورای ملی، اندیشه‌های سیاسی شهید مدرس و شهید مدرس از نگاه دیگران.

< ادبیات

◊ المدخل إلى تعلم مکالمة العربیة

محمد الحیدری - علی الحیدری، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۶ (۴ جلد).

این اثر در موضوع ادبیات عرب است. سخاطبان آن دانش پژوهانی‌اند که در پی فراگیری زبان و ادبیات عرب‌اند. این مجموع چندین جلدی بسیار سترگ و مفصل است و به کار تدریس در مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها می‌آید، چون حاصل چندین سال تجربه و تدریس در مؤسسه آموزش عالی باقرالعلوم (ع) است. اثر مزبور با استفاده از تصویر و مکالمه و جمله‌سازی و متون کهن و جدید کتاب درسی ارزنده و ارزشمندی برای علاقه‌مندان زبان عربی است. این اثر «خودآموز» بوده، برای فراگیری ادبیات عرب (که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی است) بسیار به کار می‌آید. چون زبان فارسی آموخته با زبان عربی است، تدریس و فراگیری این زبان از خردسالی تا مراحل آموزش عالی ضروری می‌نماید. با زبان عربی است که می‌توان بر گنجینه دانش‌های اسلامی دست یافت.

شیوه علمی و متین به کار رفته در نگارش کتاب، نیز استفاده به جا از آیات قرآن و انطباق آنها با جملات محاوره‌ای موجب شده کارشناسان آن را برای تدریس در بخش مکالمه زبان عربی دانشگاه‌ها (قیس آل قیس، پژوهشگر گروه عربی مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی و استادیار گروه عربی دانشگاه بهشتی) مناسب ببینند.

این اثر کتاب سال ۱۳۷۷ جمهوری اسلامی ایران شده، ستایش اربابان معرفت و ادب را برانگیخته است.

در مقدمه جلد نخست می‌خوانیم پس از چندین سال تدریس زبان عربی برای

فراهم کردن متنی درخور انقلاب اسلامی، معرفی واژه‌ها و اصطلاحات در تمامی زمینه‌ها از جمله موسیقی و سینما و تئاتر و هنرهای زیبا و... اثر حاضر نگاشته شده و به شیوه‌ای روان و مفید در پی آموزش این زبان به علاقه‌مندان است.

آموزش تلفظ درست حروف عربی، به کارگیری تصویر، نگارش مفردات و واژه‌ها، ذکر آیات، به کارگیری حکمت و حدیث، جمله‌سازی، پرسش و پاسخ، گفتگو، مطالب متنوع و مفید، قواعد زبان عربی، اصطلاحات، تمرین و... از ویژگی‌هایی است که اثر را موفق و ممتاز کرده است.

جلد اول که حدود چهارصد صفحه است، ضمن دربرداشتن اشعار نغز عربی و قواعد صرف و نحو پانزده درس دارد که در موضوعات زیر است: کلاس درس، جهت‌ها، خانواده، افعال، شغل و حرفه، آموزه‌های عقیدتی، بازار، ابزار و اثاث منزل، عبور و مرور، ساعت و وقت، ادوات استفهام و...

در ابتدای هر درس هدف آن آمده، با آموزش تلفظ صحیح حروف و به کارگیری تصویر واژه‌هایی آموزش داده شده، آیات قرآنی متناسب با درس آمده، جملات کوتاهی به منظور یاد دادن زبان عربی درج شده است، سپس پرسش و پاسخ آمده تا دانش‌پژوه به ارزیابی دانسته‌های خود پردازد.

بخشی به عنوان گفتگو، شعر و توضیحات در دنباله آمده که بر غنای مطالب افزوده است.

همان گونه که گفته شد «المدخل» کتابی آموزشی و به انگیزه فراگیری زبان عربی به ویژه مکالمه و گفتگو نگاشته شده است. پنج جلد این اثر خواننده را گام به گام طی چند فصل به پیش می‌برد. کل اثر شامل دو

بخش است که سه جلد نخست بخش نخست بوده، در جلد آخر بخش دوم است و «قطعه‌هایی برگزیده» دارد. ذکر قطعات نثر و شعر و با شیوه‌های نگارشی گوناگون، دانش‌پژوه را با روش‌های مختلف نگارش آشنا می‌سازد و زمینه پیشرفت و بهره‌مندی وی از متون عربی را فراهم می‌آورد.

جلد سوم با پانزده درس هدف خود را پی می‌گیرد. در نخستین درس این جلد با عنوان «قرآن کریم» گفتاری درباره این کتاب آسمانی می‌خوانیم. در پی گفتگو، پرسش و پاسخ، جملات آموزنده و... آمده است.

درس بعدی (صدای حیوانات) مطالبی شیرین و نغز دارد، سپس «ازدواج نزد مسلمانان» به عنوان درس بعدی مطرح می‌شود، در دنباله این دروس آمده است: کرم خوردگی دندان و دندانپزشکی، تئاتر و نمایش، پیامبر اکرم (ص)، روزهای آتش و نور، شیر مادر، کشتارگاه حلبچه، امام علی (ع)، کارگر و حقوق او، معجزه انگشتان، فاطمه زهرا (س)، مسلمانان غنا، جنایت در آب‌های خلیج فارس.

چهارمین جلد با چهارصد صفحه مطالب آموزنده و مفیدی در بردارد که خواندن آن برای همگان (گرچه در پی یادگیری زبان عربی نباشند) جالب و ارزشمند است.

چهارمین جلد که به ششصد صفحه می‌رسد، قطعات برگزیده ادبی در بردارد که متون معیار عربی را در سده‌های مختلف نشان می‌دهد. ده متن منتخب (شعر و نثر) در این جلد آمده، شامل: گزیده‌هایی از قرآن و حدیث، قطعات حماسی صحابه، گزیده‌هایی درباره فلسطین، گفتگو و مناظره، وضع مسلمانان در آفریقا.

گزیده‌های شعری عبارت‌اند از: الهیات، جهاد، ستایش و مدح اهل بیت، مراثی و

سوگواری چهارده معصوم (ع)، حکمت و موعظه، ویژگی‌های اثر:

شرح واژه‌های مشکل، به کارگیری آیات، شرح و توضیح قطعات شعر و نثر، آموزش افعال، پرسش، تمرین و تکلیف شب و کلاس، نیز شرح حال شخصیت‌های نامبرده، معرفی دولت‌های اسلامی و... از ویژگی‌هایی است که بر غنا و پربار بودن مطالب افزوده است.

قطعات برگزیده کهن و نو خواننده را با تطور و دگرگونی سبک و شیوه نگارش و گویش زبان عربی آشنا کرده، وی را قادر بر خواندن و فهم و تکلم می‌کند. گرچه متون کهن پیچیده و گاه دیرفهم و دیرپاب است، اما ورزیده شدن خواننده مطلوب بوده، وی را توانمند بر فراگیری زبان و ادبیات می‌سازد. پانوشته‌هایی که برای شرح و فهم این متون در کتاب آمده، تلاش ستودنی پدید آوردندگان را می‌نمایاند، نیز خواننده را از مراجعه و بررسی منابع و لغت‌نامه‌ها تا حدودی بی‌نیاز می‌کند.

بدین ترتیب اثر گرچه آموزشی است، اما اثری ادبی و هنری نیز می‌باشد و خواننده پی می‌برد در مقایسه با آثار دیگر درباره آموزش زبان عربی دارای برجستگی‌ها و امتیازاتی است.

شاید بر اثر بتوان خنده گرفت که مفصل و گسترده است، به طوری که در نگاه اول خواننده به هراس می‌افتد که آیا برای یادگیری زبان عربی خواندن این همه مطالب لازم است. اما شیرینی و روان بودن مطالب مندرج خواننده را مشتاق خواندن و پیگیری اثر می‌کند، نیز وی را با قطعات برگزیده‌ای آشنا می‌نماید که نمایانگر سیر نگارش زبان و ادبیات عرب

در طی سده‌های پیشین است. امید که چنین اثر درخور و سترگی جایگاه وزین خود را بیابد و مورد مطالعه و مباحثه دانش‌پژوهان قرار گیرد.

◊ فن ترجمه

احمد فاضل سعدی، چاپ اول، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۶.

کتاب در موضوع ادبیات عرب است و برای آموزش و فراگیری هنر ترجمه مفید است. این اثر جهت آموزش ترجمه به کسانی است که از عربی به فارسی می‌نویسند و ترجمه می‌کنند.

کتاب جزء آثار منتشره دانشگاه باقرالعلوم (ع) است و بوستان کتاب به چاپ و نشر آن در سال ۱۳۸۶ اهتمام ورزیده؛ افزون بر ۲۲۰ صفحه دارد و راهنمای بسیار خوبی برای آشنایی با واژه‌ها و اصطلاح‌های زبان عربی و معادل آنها در زبان فارسی است.

کتاب با مقدمه نویسنده آغاز می‌شود که هدف و پیدایش اثر را بازگو می‌کند. چون وی مدرس زبان عرب بوده، برای آموزش هنر ترجمه از عربی به فارسی و برعکس نیازمند شیوه‌نامه‌ای بوده، پس از سال‌ها تدریس و کسب تجربه اثر حاضر را نگاشته است؛ از این رو اثر معتبر و درخور اعتنا در زمینه زبان‌شناسی و فن ترجمه و نیز آشنایی با زبان و ادبیات عرب است.

پس از پیش‌گفتار به تبارشناسی و پیشینه هنر ترجمه مسلمانان توجه شده، نویسنده می‌نگارد با پیدایش اسلام و شعار «اطلبوا العلم و لو بالصین» و «الحکمة ضالة المؤمن» مسلمانان همیشه و پیوسته در پی آموختن دانش و حکمت حتی از غیر مسلمانان بوده‌اند، از این رو هنر ترجمه اندک‌اندک شکل گرفته و کامل شده

است. ترجمه آثار فلسفی و طبی، ایجاد دارالحکمه بغداد و اوج‌گیری فن ترجمه از سده دوم ق بیانگر قدمت و پیشینه این کار ارزشمند است.

در ادامه به تعریف ترجمه و گونه‌های آن پرداخته شده، مشکلات و چالش‌های هر کدام برشمرد شده، اصطلاحات و ضرب‌المثال‌هایی از زبان عربی و فارسی برای یادگیری دانش‌پژوه آورده شده است. بعد درباره «ارکان ترجمه»، قرائت و فهم درست و قدرت بر بیان، چگونه برطرف کردن خطا، خواندن قواعد نحوی چه نقشی دارد، اهمیت علائم و نشانه‌های سجاوندی بحث شده است.

مبحث بعدی «ترجمه موفق» است که ویژگی‌های آن گزارش می‌شود و در این باره تمرین‌هایی در کتاب آمده است. مؤلف موفق، چیرگی بر زبان مبدأ و مقصد، رعایت امانت در ترجمه و... از مؤلفه‌های ترجمه موفق شمرده شده است. «انواع ترجمه» (تحت اللفظی، آزاد، جمله به جمله و...) از بحث‌های کتاب است که حدود سی صفحه را به خود اختصاص داده است. در این باره برگردان و ترجمه متونی از عربی به فارسی و برعکس آورده شده که به فهم مطالب کمک شایانی می‌کند.

«توصیه‌هایی به مترجم» از مطالب کتاب است که در برگردان هر متنی سن و سطح آگاهی‌ها و تخصص‌گوینده یا نویسنده را در نظر بگیریم، اگر گوینده خردسال است، می‌باید ترجمه زبان کودکانه‌ای داشته باشد و چنانچه معلومات نویسنده سطحی باشد، می‌بایست ترجمه متناسب و همگون کرد. هیچ‌گاه نمی‌توان ترجمه‌ای سبک و مبتذل از متن فاخر و ادیبانه ارائه داد. نیز در نظر داشتن اوضاع

زمانی و مکانی و رخدادها به ترجمه درست و متقن کمک شایان می‌کند، چنان که شرح و توضیح مکان‌ها و اتفاقات برای فهم بهتر خواننده لازم است.

مقایسه متون نمونه‌هایی از ترجمه نهج‌البلاغه و دعای عرفه و... کارگاه آموزشی خوبی برای خوانندگان کتاب است که در اثر آمده است.

مباحثی درباره واژه‌نامه‌ها و لغت‌نامه‌ها، واژه‌های دخیل و بیگانه، تفاوت نگارش و تلفظ واژه‌ها در عربی، انتخاب عنوان برای اثر ترجمه شده، معادل اصطلاحات عربی در زبان فارسی و... از مباحث تکمیلی و پایانی کتاب است که مفید و ارزنده می‌نماید.

این اثر به رغم حجم اندک مجموعه‌ای ارزشمند بوده، حاصل چندین سال تدریس و تجربه است، از این رو اثری پخته و وزین می‌نماید.

◊ الطريقة السهلة لتعلم الکامله العربیه

حسن الحکیم، ج ۱ و ۲، چاپ پنجم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۵ ش.

کتاب «شیوه آسان برای یادگیری مکالمه زبان عربی» در دو جلد فراهم آمده، در چند محور زیر است: خانواده، کار و حرفه‌ها، کلاس، صفات، افعال ماضی و مضارع و امر، زمان، روز و ماه و فصل‌ها، مسجد، بازار، شهر و بیمارستان.

کتاب برای مبتدیان مناسب بوده، با تکرار یادگیرنده را و او می‌دارد آنچه را فرا گرفته، به فراموشی نسپارد. کتاب با استفاده از تصویر و نوار ابزار شنیداری و دیداری خوبی برای فراگیری زبان عربی است.

درس‌های کتاب این مباحث را دربر دارد: تن آدمی، اعضای خانواده و فامیل، حرفه‌ها و شغل‌ها، ابزار کلاس درس،

صفات و حالات آدمی و اشیا، فعل گذشته و حال و آینده و امر، ساعت و زمان و ... در جلد دوم اثر (که حدود سیصد صفحه است) پس از واژه های عربی (مفردات) از باب تمرین و ممارست جمله ها و عبارات هایی آمده که لایه لای آنها مطالب دینی و تاریخی آمده است که فراگیر ضمن فراگیری زبان عربی با معارف اسلامی آشنا می شود. مباحث این جلد عبارت است از: خانه، حیوانات، ورزش، وسایل و ابزار، خوردنی ها و آشامیدنی ها، پست و تلفن، شهرسازی، مزرعه و روستا، سفر، وسایل ارتباط جمعی، کره زمین و جغرافیا، جنگ و ارتش، دولت و مؤسسات و ...

این اثر به مشتاقان فراگیری زبان عربی توصیه می شود. امتیاز اثر با آثار مشابه بودن نوار کاست دروس است.

﴿الوجیز المترجم (الفاظ و مصطلحات عصریه) محمد الحیدری، چاپ دوم، بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ش، عربی - فارسی و فارسی - عربی. کتاب مذکور در موضوع ادبیات عرب بوده، برای مخاطبان تخصصی (طلاب و دانشجویان) به عنوان واژه نامه و لغت نامه مفید می نماید. این اثر واژه ها و اصطلاحات جدید را در بردارد و از سوی دانشگاه باقرالعلوم (ع) پس از ویراست دوم چاپ و منتشر شده است.

واژه ها به دو گونه ترتیب یافته است: عربی - فارسی و فارسی - عربی این امر بازیابی را برای خوانندگان عرب زبان و فارسی زبان آسان می کند. چاپ دوم این اثر در سال ۱۳۸۶ به سامان رسیده است. واژه ها و اصطلاح هایی که در کتاب آمده، شامل این موارد است: مدرسه و درس، منزل، خانواده، فرودگاه و مسافرت، بازار، بانک و اقتصاد، هتل،

پزشکی، اعضای بدن، وسایل ارتباط جمعی، سیاسی، ورزشی و نظامی و ... به عبارتی بیشتر واژه های این نوشته واژه ها و مصطلحات روزانه و پرکاربرد است، از این رو تعداد واژه ها اندک است. چون کتاب حاضر در مقایسه با آثار مشابه واژه های نورا به کار گرفته، درخور بهره مندی است و از آن برای فهم کتاب و مجلات و روزنامه های عربی یا فهم کلام عربی در رادیو و تلویزیون و در همایش ها و دیدارها می توان بهره گرفت. کتاب کم حجم است، اما پرمحتوا و نغز است، به ویژه برای دانش پژوهان جوان کم حوصله که به دنبال مطالب شسته و پیراسته اند.

﴿نیش و نوش (نقش زبان در نیک بهختی و بدبختی انسان)

شکیبا سادات جوهری، چاپ اول، بوستان کتاب، ۱۳۸۶.

کتاب حاضر با موضوع اخلاق اسلامی و علوم تربیتی بوده، در دیباچه آن می خوانیم: زبان به این دلیل که اصلی ترین وسیله ارتباط انسان ها با یکدیگر به شمار می آید، اهمیت و ارزش بسیار دارد. زبان به همان میزان که می تواند در خدمت کمال و سعادت انسان باشد، در صورت کنترل نشدن دین و دنیای او را تباہ می کند. یکی از جلوه های زبان، زیبا سخن گفتن است. هم نظم ظاهری واژه ها و ترکیب آنها می تواند زیبا باشد و هم دیگر زیبایی ها به زبان بیان می شود. قرآن کریم و سخنان معصومان (ع) نمونه های والایی از سخن زیبا هستند. برای ادای حقوق زبان باید این نعمت بزرگ را در راهی که آفریدگار پسندیده است، به کار گرفت که پاسداشت آن در گرو حفظش از واژگان

نامناسب است.

در راستای برجسته سازی نیش و نوش های زبان در کتاب کوشیده شده رهنمودهای لازم از آیات و آموزه های روایی جستجو شود؛ نگارنده در این باره می نویسد: «جایگاه والای زبان در عزت آفرینی و نیز در سقوط انسان ها بر کسی پوشیده نیست. زبان مؤثرترین و آسان ترین ابزار برای ارتباط، ترجمه و بیان احساس های درونی، آموزش میراث فکری بشر و انتقال فرهنگ و تجربه هاست.»

ای زبان هم آتش و هم خرمنی
چند این آتش در این خرمن زنی
ای زبان هم گنج بی پایان تویی
ای زبان هم رنج بی درمان تویی

اثر در چهار فصل سامان یافته:

زیبایی های زبان، شامل: نشانه الهی و حق گوئی زبان، زیباگوئی، صداقت، سلام و تحیت، صدای خوش اذان، یک زبانی و یک دلی و احترام با گفتار؛

- آسیب شناسی زبان، شامل: عیب جوئی، بیسوده گوئی، دروغ، ناسزا، غیبت و تهمت و تمسخر و افترا و سخن چینی، رازگشایی و ... ؛

- لطایف و حکایت ها که نقل های تاریخی و اسلامی ارزنده ای آورده شده است ؛

- فرهنگ سازان که در بردارنده اشعار و حکمت های گرانسنگی است.

کتاب در حدود ۱۵۰ صفحه است و بسیار شیرین و جذاب می باشد و به کار مخاطبان عام و واعظان می آید. کتاب سازنده و مثبت ارزیابی شده، در بردارنده نکات آموزنده ای است.

